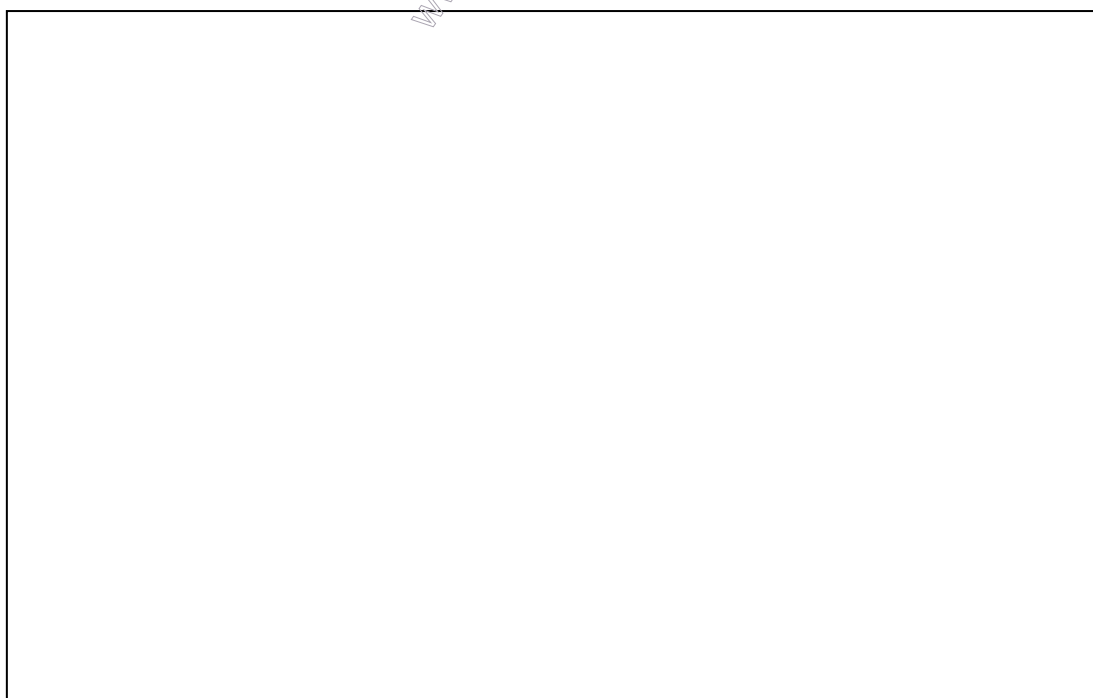

CENTRUM
PRE EURÓPSKU
POLITIKU

STRUČNÝ SLOVNÍK
EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE

www.euroekc.com.sk

Vydalo Centrum pre európsku politiku (CEP) v spolupráci s Konrad-Adenauer-Stiftung v roku 1998 a v roku 2000.

Spracovali: Eva Slivková a Juraj Kohutiar

Použitá literatúra:

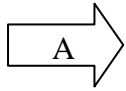
- Eva Slivková, Stručný frazeologický slovník EÚ, Dipl. práca, Filozofická fakulta UK, Bratislava, 1996

- PhDr. Danica Siváková, CSc. a Mgr. Oľga Marčáková: Štruktúra a činnosť Európskej únie, Kancelária NR SR, Parlamentný inštitút, marec 1998

- Werner Weidenfeld a Wolfgang Wessels: Europe from A to Z (Guide to European Integration), Office for Official Publications of the EC, 1997

Jazyková úprava: Elena Mlynárčiková

Ilustrácia na obálke je z publikácie The European Commission 1995-2000, EC Directorate-General for Information, Communication, Culture, Audiovisual; Brusel, 1995.

Acquis communautaire

Acquis communautaire zahŕňa celú škálu princípov, zákonov, politiky, záväzkov a cieľov prijatých v rámci →Európskej únie a obsiahnutých predovšetkým v zmluvách, legislatíve a rozhodnutiach →Súdneho dvora. Dosiahnuté výsledky musia záväzne akceptovať všetky členské štáty Únie. Nie je možné vráť sa k otázkam, ktoré už boli predmetom dohody na úrovni Únie. Pre štát, ktorý sa chce stať členom EÚ, je prvým predpokladom prevzatie acquis communautaire a zosúladenie svojho vlastného právneho systému s ním.

Agenda 2000

Dokument, v ktorom sa →Komisia zaoberá perspektívami rozvoja EÚ do začiatku nového tisícročia, otázkami rozšírenia, prehĺbovania integrácie ako aj financovania rozšírenej EÚ. V časti, ktorá sa zaoberá rozšírením EÚ, Komisia predložila posudky jednotlivých →asociovaných krajín o plnení kodanských kritérií, odporučila, že rokovania o vstupe sa môžu okrem Cyperskej republiky začať s Maďarskom, Poľskom, Estónskom, Českou republikou a Slovinskom. V závere roku 1997 bola Agenda 2000 schválená EP →Európskou radou.

Amsterdamská zmluva

je výsledkom Medzivládnej konferencie →EÚ, ktorá začala v marci 1996 summitom v Turíne a skočila v júni 1997 v Amsterdame. Amsterdamská zmluva znamená najmä posilnenie základných princípov, ako sú ľudské a sociálne práva. →Európsky súdny dvor získal rozšírené právomoci v oblasti ochrany ľudských práv; →EUROPOL bol vybavený operatívnymi kompetenciami; zmluva odsúhlasila koordináciu a spoločný postup v politike zamestnanosti; posilnila spoluprácu v oblasti životného prostredia, zdravotníctva a ochrany spotrebiteľa; stanovila všeobecné právo na prístup k dokumentom EÚ; zakotvila postupné uskutočňovanie →spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a užšie napojenie →ZEÚ na EÚ; posilnila úlohu →Komisie; zjednodušila →rozhodovací proces; rozšírila väčšinové hlasovanie a ustanovila princípy užšej spolupráce.

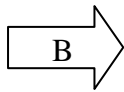
Asociačná dohoda

Asociačné dohody (tiež: dohody o pridružení) ustanovili →Rímske zmluvy v čl. 238 EHS. Popis asociačnej dohody v Rímskych zmluvách je veľmi nepresný a v súčasnosti sa takéto dohody bežne delia na tri druhy:

- →európske dohody, týkajúce sa štátov strednej a východnej Európy, obsahujú jasné ustanovenia o možnom plnom členstve v EÚ, ale nezaručujú ho;
- rozvojové asociačné dohody, ako napr. dohody s krajinami →Maghrebu a →Mašriku, dohoda z Lomé a pod.;
- dohoda o Európskom hospodárskom priestore so štátmi patriacimi do EZVO. Podobne ako európske dohody, aj táto má podporiť plné členstvo tých štátov, ktoré sa chcú pripojiť k Únii. Treba dodať, že v tomto prípade ide o asociáciu s →ES a nie s →EÚ. To napríklad znamená, že →asociované krajiny sa nezapájajú do →spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a do problematiky týkajúcej sa justície a vnútorných záležitostí.

Asociované krajiny

Krajiny, ktoré uzavreli s ES →asociačnú dohodu. V súčasnosti sú to: Bulharsko, Cyprus, Česko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

Balladurov plán

Zasadnutie →Európskej rady v Kodani v júni 1993 prijalo myšlienku, aby sa francúzsky návrh na Pakt stability, známy ako Balladurov plán, stal predmetom spoločného postupu v rámci →spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Cieľom je podpora stability a mieru v Európe a posilnenie demokratického procesu a regionálnej spolupráce v strednej a východnej Európe. Jedným z hlavných prvkov Paktu stability je preventívna diplomacia, v rámci ktorej EÚ presadzuje vytvorenie dobrých susedských vzťahov a okrem iného povzbudzuje krajiny, aby upravili svoje pohraničné vzťahy a vyriešili problém národnostných menšín.

Bašta Európa (tiež pevnosť Európy)

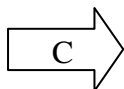
Toto slovné spojenie sa používa v súvislosti s obavami obchodných partnerov a prívržencov voľného obchodu v →EÚ a narastajúceho protekcionizmu v Únii. K týmto obavám došlo v súvislosti so zavádzaním →jednotného trhu, pretože niektoré členské štáty boli pripravené odstrániť bariéry v rámci Únie iba v spojení so zosilnenými opatreniami na kontrolu importu z nečlenských štátov EÚ. Výraz "bašta Európa" má pejoratívny význam.

Bašta úradníkov

EÚ a Brusel sú často kritizovaní za rozsiahlu byrokraciu a kritici ich označujú za nedemokraticky ovládanú baštu úradníkov. Pozri tiež →eurokrati.

Biela kniha

Programové dokumenty na rozličné témy, ktoré nemajú záväzný, ale iba odporúčajúci charakter. Bielu knihu vydáva →Komisia EÚ. Pozri tiež Cockfieldova b.k., Delorsova b.k.

(prípady) Cassis de Dijon

Rozhodnutie →Súdneho dvora EU z r. 1979, známe ako Cassis de Dijon stanovilo, že výrobok, ktorý sa legálne vyrába a predáva v jednom členskom štáte, možno bez obmedzení exportovať do iného členského štátu. Tento princíp je známy aj ako vzájomné uznanie výrobných noriem. Rozhodnutie je dôležitým krokom, umožňujúcim voľný obeh tovaru v rámci →jednotného trhu, pretože odstraňuje potrebu detailného zosúladenia výrobných noriem. Cassis de Dijon je likér z čiernych ríbezlí, ktorý sa vyrába vo Francúzsku. Západonemecký liehovarnícky monopol sa pokúšal zakázať jeho import na nemecký trh, pretože jeho obsah alkoholu je pod minimom (25 %), ktoré stanovuje nemecký zákon o likéroch. Súd tento argument neakceptoval.

Cecchiniho správa

V →Cockfieldovej bielej knihe z júna 1985 →Európska komisia určila legislatívne opatrenia vhodné na vytvorenie →jednotného trhu. V r. 1988 bola vydaná druhá správa komisie expertov, ktorej predsedal vyšší úradník →Komisie Paolo Cecchini, pod názvom 1992: The European Challenge (1992: Európska výzva). Správa pomenovala prekážky, ktoré stáli v ceste voľnému pohybu tovaru, služieb, osôb a kapitálu v rámci →Spoločenstva. Zo správy sa často

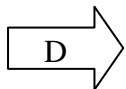
citoval údaj, že tieto prekážky stoja Spoločenstvo ročne 5 % HDP a ich odstránenie by vyvolalo neinflačný rast o 7 % a vytvorenie 5 miliónov nových pracovných miest. Správa vychádzala čiastočne z výskumu mienky medzi 11 000 obchodníkmi, ktorí za kľúčové problémy označili hraničné formality a neschopnosť dohody o výrobných normách pre celé Spoločenstvo.

Cockfieldova biela kniha

→Európska rada v marci 1985 stanovila ako prioritu vytvorenie veľkého →jednotného trhu do r. 1992 a poverila →Komisiu zostaviť príslušný program s podrobným harmonogramom. Úloha pripadla lordovi Cockfieldovi, novovymenovanému komisárovi, zodpovednému za obchodné záležitosti v rámci →Spoločenstva. Biela kniha, ktorú pripravil na stretnutie Európskej rady v Miláne v júni 1985, identifikovala 300 legislatívnych opatrení potrebných na zavedenie jednotného trhu. Tieto opatrenia sa zaoberali tromi druhmi obchodných bariér: fyzickými (hraničné kontroly), technickými (napr. rozličné výrobné normy) a fiskálnymi (rozdielna spotrebná daň a daň z pridanej hodnoty). Biela kniha stanovila časový harmonogram pre návrhy Komisie a pre konečné rozhodnutie Európskej rady. Milánsky summit Európskej rady schválil bielu knihu, ktorá do veľkej miery ovplyvnila prípravu →Jednotného európskeho aktu.

Crocodile Club

Crocodile Club (Klub Krokodíl) vznikol v r. 1980 v Štrasburgu a bol pomenovaný podľa reštaurácie, kde sa členovia stretávali. Bol založený Altierom Spinellim - talianskym ľavicovým poslancom EP, celoživotným zástancom federalizmu. Klub navštevovali predstavitelia všetkých politických frakcií, ktorí zdieľali Spinelliho nadšenie pre inštitucionálnu reformu.

Delorova biela kniha

Biela kniha o raste, zamestnanosti a konkurencieschopnosti bola prejavom snahy EÚ obnoviť prepojenie medzi hospodárskym rastom a pracovnými príležitosťami. Dokument bol schválený na bruselskom summite v decembri 1993. Biela kniha obsahuje záväzok znížiť nezamestnanosť a vytvoriť nové pracovné miesta. Zároveň obsahuje ostrú kritiku skutočnosti, že Európa nedokázala vytvoriť pracovné príležitosti s takým úspechom ako USA a Japonsko. Bielu knihu vypracovala →Komisia za predsedníctva Jacquesa Delorsa, ktorý jej predsedal v rokoch 1985-1995.

Demokratický deficit

Týmto slovným spojením sa charakterizujú procesy rozhodovania, bez dostatočnej demokratickej kontroly. Pojem špecifikuje právomoci postúpené z roviny štátov do roviny →Únie. Najčastejšie sa používa na argumentáciu v prospech zvýšenia právomocí EP. →Maastrichtská zmluva sa pokúsila demokratický deficit redukovať tým, že dala EP právomoc spolurozhodovať v určitých oblastiach. Odporcovia väčších právomocí EP poukazujú na to, že národné parlamenty by mali zohrávať významnejšiu úlohu pri prijímaní rozhodnutí.

D'Hontov vzorec

Pomenovaný podľa belgického politológa Victora D'Honta. Používa sa o. i. v rámci inštitúcií EÚ, predovšetkým v EP, na výpočet rozdelenia pevného počtu miest medzi skupiny rôznej numerickej hodnoty (napríklad rôzne národnosti, parlamentné funkcie) tak, aby sa dosiahlo proporčné zastúpenie. Tento systém je nielen na prospech veľkých zoskupení, ale chráni aj malé.

Dublinská konvencia

Dublinská azylová konvencia z júna 1990 bola začiatkom zosúlad'ovania azylovej politiky EÚ. Dublinská konvencia sa zabránila súčasnému, alebo následnému podávaniu žiadostí v rozličných členských štátoch. Kompetentný je vždy ten členský štát, cez ktorý vkročil žiadateľ o azyl na územie EÚ.

(európska) Dvanástka

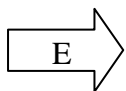
Názov sa používal na označenie členských štátov, pokiaľ ES a neskôr EÚ pozostávala z dvanástich štátov. Išlo o Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Taliansko, Španielsko a Veľkú Britániu.

Dvojitá väčšina

V diskusiách o zdokonalení procesov rozhodovania sa často objavuje návrh hlasovať v →Rade ministrov systémom dvojitej väčšiny. Tento systém vyžaduje hlasy reprezentujúce väčšinu štátov a obyvateľstvo týchto štátov musí predstavovať zároveň väčšinu obyvateľov EÚ.

Dvor audítorov

Úlohou dvora audítorov je kontrolovať výdavky EÚ a dozerať na legálnosť a racionálnosť jej finančného manažmentu. Pozostáva z pätnástich členov (za každý členský štát jeden) ustanovených →Radou na obdobie šiestich rokov. Rozhodnutia sa prijímajú väčšinou hlasov. Jeho sídlom je Luxemburg. Na konci každého finančného roku predkladá správu, ktorú prerokúva →Európsky parlament. Dvor tiež vydáva špecifické správy o konkrétnych oblastiach hospodárenia.

Essenský summit

Na stretnutí →Európskej rady v decembri 1994 v nemeckom meste Essen bola prijatá rozsiahla stratégia s cieľom pomôcť →asociovaným krajinám strednej a východnej Európy pripraviť sa na vstup do EÚ. Európska rada zároveň vyzvala →Komisiu na prípravu →bielej knihy o príprave asociovaných krajín strednej a východnej Európy na integráciu do vnútorného trhu Únie. Summit tiež vyzval na taký →štruktúrovaný dialóg, ktorý by pomohol pri rozvoji praktickej spolupráce medzi členskými štátmi a asociovanými krajinami. Po prvýkrát sa na stretnutí tohto druhu zúčastnili zástupcovia asociovaných krajín.

EURO

EURO je spoločná mena, ktorá podľa →Maastrichtskej zmluvy bude od 1.1.1999 platná v členských štátoch EÚ, splňajúcich podmienky Európskej menovej únie a pristúpiacich na zavedenie tejto meny. EURO postupne nahradí národné meny. Hodnota EURO na rozdiel od ECU nebude vypočítaná ako kombinácia hodnôt všetkých mien EÚ, ale bude určovaná len tými najstabilnejšími.

Eurokrati

Jemne pejoratívny pojem, ktorý vznikol zo slova byrokrat. Označuje zamestnanca niektorej z inštitúcií alebo orgánov EÚ. Celkovo ide o 27 000 zamestnancov. Štvrtina až tretina z celkového počtu zamestnancov sú tlmočníci alebo prekladatelia.

Euronadšenci

Prívrženci vízie federatívnej Európy, ktorú viac-menej predpokladá →Maastrichtská zmluva, sa všeobecne považujú za euronadšencov alebo euroentuziastov.

Európa dvoch/viacerých rýchlostí

Po prvýkrát sa toto spojenie spomína v Tindemansovej správe z r. 1975. Ide v nej o fakt, že všetky štáty nie sú ochotné a schopné napredovať v integrácii rovnako rýchlo. Preto by sa mali nájsť mechanizmy umožňujúce členským štátom, ktoré chcú pokračovať v integrácii, aby postupovali bez zábran zo strany ostatných štátov. Tempo napredovania sa môže meniť od prípadu k prípadu.

Európa občanov

Projekt občianskej Európy sa stal otvoreným politickým cieľom v sedemdesiatych rokoch. Belgický premiér Leo Tindemans v r. 1975 na žiadosť →Európskej rady vypracoval správu o európskej jednote. Správa zdôrazňuje, že "budovanie Európy nie je iba druhom spolupráce medzi štátmi. Je to obnovovanie mieru a priateľských vzťahov medzi ľuďmi, ktorí si želajú postupovať spoločne, prispôbovať svoju spoločnosť meniacim sa podmienkam vo svete a zároveň zachovávať tie hodnoty, ktoré tvoria ich spoločné dedičstvo... Európa musí byť blízka občanom." Často a z rôznych dôvodov boli navrhnuté opatrenia na priblíženie Európy k občanom. Najambicióznejšie tak urobila →Komisia pre Európu občanov, ktorú ustanovila Európska rada v júni 1984. Mnohé z návrhov tejto komisie sú zakotvené v →Maastrichtskej zmluve, napr. ustanovenia o →občianstve či o →ombudsmanovi. V súvislosti s →jednotným trhom to boli návrhy na vzájomné uznávanie pracovných kvalifikácií.

Európa regiónov

V súčasnej EÚ je 222 regiónov. V decembri 1991 bol na stretnutí hláv štátov a vlád v Maastrichte zriadený →Výbor regiónov s cieľom poskytnúť regiónom možnosť spoločne rozhodovať o európskej integrácii.

Europe à la carte

slovné spojenie odvodené od výberu podľa "jedálneho lístka"; jeho obsah je podobný obsahu pojmu →variabilná geometria. Europe à la carte je model európskej integrácie, v ktorom každý členský štát od prípadu k prípadu rozhodne, či sa zúčastní alebo nezúčastní tej-ktorej aktivity EÚ. V podstate ide o zapojenie sa len do tých oblastí integrácie, ktoré jednotlivým krajinám vyhovujú.

Europe de patries

doslovne Európa vlastní (národných štátov). Slovné spojenie, ktoré sa pripisuje francúzskemu prezidentovi Charlesovi de Gaullovi. Predstavuje model európskej spolupráce, v ktorom →proces rozhodovania odzrkadľuje svojprávne postavenie štátov v rámci systému. V tomto zmysle sa používa pojem medzivládnosť s minimálnymi inštitúciami a kompetenciami.

Europol

- je nadnárodná inštitúcia ustanovená na základe →Maastrichtskej zmluvy Dohovorom o Euroполе z 26.7.1995. Úlohou Europolu je zvyšovať efektívnosť príslušných orgánov členských krajín EÚ v boji proti závažným formám medzinárodného zločinu, akými sú pašovanie drog, rádioaktívneho materiálu a ľudí, či proti medzinárodnému terorizmu, praniu špinavých peňazí a pod. Europol nemožno zamieňať s Interpolom, ktorý je celosvetovou organizáciou.

Európska dohoda

Európske dohody o pridružení (označované tiež ako →asociačné dohody) boli uzatvorené preto, aby mohli krajiny strednej a východnej Európy posilniť svoje ekonomické a politické vzťahy s EÚ. Prvé boli podpísané v r. 1991 s Česko-Slovenskom, Poľskom, a Maďarskom. Európske dohody s Maďarskom a Poľskom vstúpili do platnosti vo februári 1994, s Bulharskom a Rumunskom vo februári 1995. Rozpad ČSFR k 1. januáru 1993 viedol k uzatvoreniu nových dohôd s nástupníckymi štátmi, čiže s Českom a Slovenskom. Európska dohoda o pridružení Slovenska k EÚ bola podpísaná 4. 10. 1993 a vstúpila do platnosti vo februári 1995. Dôležitou črtou európskych dohôd je dôraz, aký sa kladie na inštitúcie a procedúry umožňujúce politický dialóg. Všetky dohody stanovujú progresívne odstránenie prekážok ekonomickej a technickej spolupráce či finančnej pomoci. Hlavným problémom ED je vytvorenie zóny voľného obchodu medzi EÚ a asociovanými štátmi v priebehu desiatich rokov.

Európska komisia

- je iniciátorom →rozhodovacieho procesu EÚ a jej výkonným a správnym orgánom. Jej úlohou je zabezpečovanie hladkého fungovania spoločného trhu a zastupovanie záujmov EÚ vo vnútri i navonok. Niekedy je považovaná za „vládu EÚ.“ Kolégium komisárov spolu s predsedom a dvoma podpredsedami tvorí 20 komisárov navrhnutých členskými štátmi (Nemecko, Taliansko, Francúzsko, Veľká Británia a Španielsko majú po 2 členoch) a schválených →Európskym parlamentom na obdobie 5 rokov. Rozhodnutia sa prijímajú jednoduchou väčšinou, avšak pravidlom je, že k hlasovaniu sa pristupuje až po nedosiahnutí konsenzu. Komisári musia byť vo svojich rozhodnutiach nezávislí. →Amsterdamská zmluva stanovila, že pri ďalšom rozširovaní Únie sa štáty disponujúce dvoma komisármi budú postupne vzdávať druhého komisára v prospech novoprijatých krajín. Aspoň rok pred rozšírením EÚ nad 20 členských krajín sa má zísť medzivládna konferencia, ktorá rozhodne o ďalšom fungovaní Komisie. Administratívny aparát komisárov a 26 generálnych riaditeľstiev v súčasnosti zamestnáva 15 500 ľudí, z ktorých však 11% tvoria prekladatelia. Sídлом EK je Brusel. Komisia je jedným z hlavných protagonistov pri príprave, formulácii, implementácii a monitorovaní záväzných rozhodnutí EÚ. Vo väčšine prípadov môže →Rada prijímať rozhodnutia výlučne na základe návrhov EK (výnimku tvoria rozhodnutia týkajúce sa nečlenských štátov a prijímanie nových členov). Je výkonným orgánom legislatívy EÚ a dohliada na jej dodržiavanie členskými štátmi. Uzatvára medzinárodné dohody na základe právomocí, ktorými je poverená Radou. Má niektoré vlastné, schváleniu Rady nepodliehajúce výkonné právomoci, ktoré sa týkajú najmä jej vlastného fungovania, rozpočtu a hospodárskej súťaže. Predkladá odporúčania a stanoviská (ako napríklad →biela alebo →zelená kniha), ktoré sú neformálnym stanoviskám Rady. Komisia pri svojej činnosti úzko spolupracuje s národnými vládami, regiónmi a mimovládnymi organizáciami. V neposlednom rade je myšlienkovým trustom EÚ a motorom ďalšej integrácie.

Európska rada

- je najvyšším politickým orgánom EÚ. Stimuluje významné politické iniciatívy na najvyššej úrovni a určuje základné smerovanie Únie. Združuje hlavy štátov alebo vlád členských krajín EÚ, ich ministrov zahraničných vecí, ako aj predsedu a členov Európskej komisie. Rozhodnutia sa prijímajú konsenzom. Rada sa stretáva najmenej dvakrát ročne. Európska rada definuje úlohy Európskej komisie, nové formy spolupráce, princípy ekonomickej, sociálnej a zahraničnej politiky. Rozhoduje o najdôležitejších otázkach EÚ, ktoré potom nadobúdajú legislatívnu formu bežnými procesmi v orgánoch Únie. Európsku radu si nemožno zamieňať s →Radou Európy.

Európska únia

- je označenie združenia európskych štátov, ktoré je založené na Európskych spoločenstvách a ktoré koordinuje svoju politiku v oblasti spoločného trhu, →spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, ako i vo veciach vnútorných záležitostí a justície. Cieľom EÚ je vytváranie stále užšieho spojenia medzi národmi Európy. EÚ vykazuje niektoré federálne prvky. Rozhodujúcim medzníkom vývoja →Európskeho spoločenstva bolo zasadnutie →Európskej rady v Maastrichte a podpis Zmluvy o Európskej únii. Inštitúcie EÚ majú duálnu štruktúru. Zahŕňajú jednak inštitúcie nadštátneho charakteru, ktorým členské štáty na základe zmluvy v presne definovaných oblastiach zverili časť svojej suverenity, jednak inštitúcie, v ktorých sú zastúpené jednotlivé štáty a ktoré rozhodujú či už jednomyselne alebo na základe kvalifikovanej väčšiny. Hlavnými orgánmi EÚ sú: →Európska rada, →Rada ministrov Európskej únie, →Európska komisia, →Európsky parlament, Výbor pre ekonomicke a sociálne záležitosti, →Výbor regiónov, →Európsky súdny dvor a →Dvor audítorov. Cieľom integrácie v hospodárskej a menovej oblasti je šíriť vyrovnaný a trvalo-udržateľný ekonomický a sociálny pokrok vytvorením Európy bez vnútorných hraníc, posilnením ekonomickej a sociálnej súdržnosti a vybudovaním ekonomickej a menovej únie, vrátane zavedenia jednotnej meny. EÚ chce svoje vzťahy s ostatným svetom rozvíjať →spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou, eventuálne aj spoločnou obrannou politikou založenou na →Západoeurópskej únii. Integrácia vo veciach vnútorných záležitostí a justície zahŕňa rozšírenie pojmu →občianstva Únie, záležitosti súvisiace s voľným pohybom medzi členskými štátmi, boj proti zločinu, azylovú politiku a mnohé ďalšie.

Európske spoločenstvo

Jadrom a predchodcom dnešnej →EÚ sú európske spoločenstvá, ktoré predstavujú: Európske spoločenstvo uhlia a ocele, Európske spoločenstvo atómovej energie (EURATOM) a najmä Európske hospodárske spoločenstvo (EHS), rozšírené o ekonomickú a menovú úniu. Hlavy štátov a vlád v Maastrichte vymazali slovo "hospodárske" z názvu posledne menovanej zmluvy, čím chceli naznačiť vôľu k väčšej politickej únii. Pozri tiež: →Montánná únia a →Rímske zmluvy.

Európske symboly

Medzi symboly →EÚ patria: zástava (dvanásť žltých hviezd v kruhu na modrom pozadí), hymna ("Óda na radosť" zo záveru Deviatej symfónie Ludwiga van Beethovena) a Deň Európy (9. máj).

Európske združenie voľného obchodu

Európske združenie voľného obchodu (EZVO) založila Veľká Británia, ktorá nebola členom pôvodného →Európskeho spoločenstva, spolu s ďalšími šiestimi štátmi v roku 1959. Plánom EZVO bolo podporovať obchod bez obmedzovania zvrchovanosti. Po sérii dohôd medzi EZVO-m a ES bola medzi nimi v roku 1992 podpísaná zmluva, ktorá zakladá →Európsky hospodársky priestor. Počet a zloženie členstva sa v priebehu desaťročí menil. Po pripojení

viacerých štátov do EÚ sa automaticky ukončilo ich členstvo v EZVO, kde naďalej zostali len Švajčiarsko, Nórsko, Lichtenštajnsko a Island.

Európsky dom

Integrácia Európy sa často prirovnáva k výstavbe spoločného domu.

Európsky hospodársky priestor

Európsky hospodársky priestor (EHP) na základe zmluvy z roku 1992 zahŕňa územia krajín →Európskej zóny voľného obchodu (EZVO) a →EÚ. Kvôli umožneniu zmluvy krajiny EZVO súhlasili s približne 80 percentami pravidiel platných v →ES. Na území EHP s 380 miliónmi obyvateľov existuje voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a pracovných síl (→štyri slobody) bez ohľadu na hranice štátov tak, ako je to v →jednotnom trhu.

Európsky parlament

- je jedinou priamo volenou inštitúciou →EÚ. Má konzultačnú funkciu v legislatívnom procese a kontrolnú funkciu najmä vzhľadom na Európsku komisiu. Schvaľuje rozpočet EÚ, ustanovuje a rozpúšťa Európsku komisiu, menuje →ombudsmana, schvaľuje zmluvy s tretími krajinami a vstup nových členských štátov. EP pozostáva zo 626 poslancov z 15 členských krajín EÚ volených na päťročné obdobie. Reprezentuje 370 miliónov obyvateľov Únie a je najväčším mnohonárodným demokratickým parlamentom na svete. Počet poslancov za jednotlivé krajiny nie je celkom proporcionálny k počtu ich obyvateľov – kým každý nemecký člen EP reprezentuje 800 000 občanov, poslanec za Luxembursko zastupuje približne 60 000 občanov. Dôležitejšie ako národná príslušnosť pri prijímaní rozhodnutí je rozdelenie do politických skupín, z ktorých najsilnejšími sú Strana európskych socialistov a Európska ľudová strana (kresťanskí demokrati). Rozhodnutia sa prijímajú jednoduchou väčšinou, avšak niektoré opatrenia definované v →Maastrichtskej zmluve (doplnenie či odmietnutie stanoviska Európskej komisie alebo →Rady, zmeny v rozpočte a ďalšie) majú určený vyšší počet hlasov. Plenárne zasadnutia EP sa konajú v Štrasburgu, zasadnutia výborov v Bruseli, generálny sekretariát sídli v Luxemburgu. Úloha a právomoci EP s prehlbovaním integrácie rastú, napriek tomu ho nemožno porovnávať s parlamentmi členských krajín. V EÚ neexistuje vláda v klasickom zmysle, takže EP má len obmedzené právomoci pri tvorbe legislatívy. Podieľa sa na formovaní politiky EÚ napríklad rezolúciami proti porušovaniu ľudských práv vo svete, vzťahmi k rozvojovým krajinám a postojmi k daniu v EÚ, najmä v oblasti spoločného trhu. Podieľa sa aj na inštitucionálnej reforme EÚ. →Amsterdamská zmluva právomoci EP ešte posilnila, zjednodušila legislatívne postupy a stanovila počet jeho poslancov maximálne na 700. Tento počet, pri zachovaní adekvátneho zastúpenia, nemá byť prekročený ani po rozšírení EÚ o ďalšie krajiny.

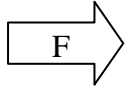
Európsky súdny dvor

- zabezpečuje výklad a dodržiavanie zmlúv →Európskeho spoločenstva a →Európskej únie. Jeho sudcovia sú ustanovení vládami členských štátov na obdobie šiestich rokov, rozhodnutia sa prijímajú väčšinou hlasov. Sídлом súdneho dvora je Luxemburg. K jeho úlohám patrí aj výklad práv a vzájomných povinností inštitúcií →EÚ či členských štátov voči EÚ, overovanie kompatibility prijatej legislatívy so základnými zmluvami a ďalšie.

Euroskeptici

Odporcovia vízie federatívnej Európy. Do skupiny euroskeptikov patrí tá časť konzervatívcov a gaullistov, ktorých víziou je vzájomne spolupracujúca →Európa národných štátov. Najvýznamnejší sú britskí konzervatívci, ktorí nesúhlasia napr. s nethovou →spoločnou poľnohospodárskou politikou a so spoločnou menou. Príkladom toho je aj ich neprijatie

→Sociálnej charty. Medzi euroskeptikov patria tiež ultranacionalisti a ultraľavičiari, ktorí odmietajú európsku integráciu ako takú. Ich predstavy však nesiahajú ďaleko za hranice vlastného štátu.

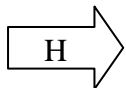

Fiche d'impact

Ako fiche d'impact sa označuje dodatok ku každému dôležitému návrhu zo strany Komisie a predstavuje odhad účinkov a dôsledkov návrhu. Ak ide o dôsledky ovplyvňujúce rozpočet Únie, používa sa označenie fiche financière.

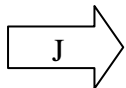
Finalités politiques

Slovné spojenie, ktoré sa niekedy používa na označenie hlavných politických cieľov →EÚ. Predstavujú časť →acquis communautaire, no nemusia byť ešte zakotvené v zmluvách týkajúcich sa EÚ.

Had v tuneli

Pomenovanie dohody z r. 1972, ktorá umožňovala menám členských štátov úzky rozsah fluktuácie jednak voči doláru (1,25% na oboch stranách) a jednak navzájom medzi menami →Spoločenstva. Predstavovala istú formu mechanizmu výmenných kurzov. Hadom bola fluktuačná línia, ktorú vytváral rast a pokles mien a tunelom bol 1,25% dolárový limit.

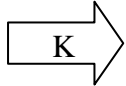

Jednotný európsky akt

- ratifikovaný v roku 1987, rozšíril právomoci →Spoločenstva a upresnil →rozhodovací proces najmä v oblasti dosiahnutia →jednotného trhu, poskytol tiež právny základ pre spoluprácu v politickej oblasti.

Jednotný trh

- je vnútorný trh →EÚ, ktorý v priestore bez hraníc charakterizujú rovnaké pravidlá a →štyri slobody. Oficiálnym dátumom jeho dosiahnutia bol 31. december 1992, ale jeho plná aplikácia je pokračujúcim procesom, ktorý charakterizuje istý konflikt medzi zostávajúcimi právomocami členských štátov (na základe ochrany spotrebiteľa, verejného zdravia, morálky, bezpečnosti či životného prostredia) a princípom voľného pohybu tovaru služieb kapitálu a osôb. Opatrenia členských štátov obmedzujúce voľný pohyb tovaru možno použiť len s minimálnymi intervenčnými prostriedkami. Pozri tiež →Cockfieldova biela kniha., Cassis de Dijon.

Kodanský summit

Hlavy štátov a vlád členských krajín →EÚ na schôdzke v Kodani v júni 1993 stanovili kritériá, ktoré musia kandidátske krajiny splniť pred ich vstupom do EÚ. →Európske dohody sú nástrojom na dosiahnutie tohto cieľa. Dôležitosť summitu spočíva v tom, že formálne schválil cieľ pripojenia sa krajín strednej a východnej Európy ako aj smernice politiky a inštitucionálneho rámca pre čo najrýchlejšie dosiahnutie stanoveného cieľa.

Kohézne krajiny

Ide v súčasnosti o Grécko, Portugalsko, Írsko a Španielsko Tieto krajiny potrebujú príspevky z takzvaného kohézneho fondu. Pozri tiež kohézny fond.

Kohézny fond

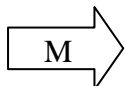
- vznikol na základe →Maastrichtskej zmluvy, aby uľahčoval prípravu vstupu do hospodárskej a menovej únie štátom, ktorých HDP na jedného obyvateľa nedosahuje úroveň 90% priemeru →EÚ. Využíva sa na podporu projektov v oblasti životného prostredia a dopravnej infraštruktúry. Pomoc v rámci kohézneho fondu sa zastaví, ak v štátoch poberajúcich podporu existuje nadpriemerný verejný deficit a tento sa neodstráni v rámci stanovenej lehoty.

Konvergenčné kritériá

Členom menovej únie sa môže stať len tá krajina, ktorá spĺňa prísne požiadavky finančnej a hospodárskej stability, tzv. konvergenčné kritériá. Sú to cenová stabilita, prijateľná zadlženosť štátu, rozpočtová disciplína, úroková a menová stabilita.

Kríza prázdnej stoličky

- prebiehala od júla do decembra 1965, keď sa francúzski ministri na základe inštrukcií prezidenta Charlesa de Gaulla odmietli zúčastňovať stretnutí →Rady ministrov a stále francúzske zastúpenie v Bruseli bolo odvolané. Podobne i v EP odmietli gaullistickí poslanci hlasovať o záležitostiach týkajúcich sa budúcnosti →Spoločenstva. Kríza bola najväčším zlyhaním fungovania →Spoločenstva. Riešením bol tzv. Luxemburský kompromis.

Maastrichtská zmluva

- formálne nazývaná Zmluva o →Európskej únii. Je výsledkom dvoch medzivládnych konferencií, jednej o ekonomickej a menovej únii a druhej o politickej únii, ktoré prebiehali paralelne. Maastrichtská zmluva bola prijatá na stretnutí →Európskej rady v holandskom Maastrichte v decembri 1991 a 7. 2. 1992 tam bola aj podpísaná. Do platnosti vstúpila po ukončení ratifikačného procesu v novembri 1993.

(krajiný) Maghrebu

Maghreb po arabsky znamená západný. Patrí sem Alžírsko, Maroko a Tunisko. S každou z týchto krajín uzavrelo →Spoločenstvo protokol o finančnej a technickej spolupráci na základe čl. 238 →Rímskych zmlúv. Protokoly sa obnovujú vždy po piatich rokoch.

(krajiný) Mašriku

Mašrik po arabsky znamená východný. Patria sem Egypt, Jordánsko, Libanon a Sýria. S každou z týchto krajín uzavrelo →Spoločenstvo protokol o finančnej a technickej spolupráci na základe čl. 238 →Rímskych zmlúv. Protokoly sa obnovujú vždy po piatich rokoch.

Menová mreža

- je mechanizmus výmenných kurzov v rámci Európskeho menového systému. EMS, založený v r. 1979, združuje všetky meny členských štátov →EÚ. Mreža určuje stredný kurz každej meny v pomere k ECU.

Menový kôš

ECU pozostáva z častí všetkých mien →EÚ podľa hospodárskej sily jednotlivých krajín.

Modrá kniha

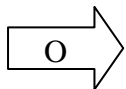
- predstavuje dokumenty záväzného charakteru. Záväznosť vyplýva z toho, že Modrú knihu môže vydávať iba →Európska rada, prípadne →Komisia v oblasti, ktorá spadá do jej kompetencie.

Molitorova skupina

- nazvaná podľa jej predsedu Nemca Bernharda Molitora. Ide o výbor odborníkov, ktorý zriadila →Komisia v r. 1994 na základe iniciatívy Nemecka. Zaoberá sa legislatívnym a administratívnym sprehľadňovaním práva →Spoločenstva v súvislosti s národným právom so zreteľom na tvorbu pracovných miest, konkurencieschopnosť, rešpektovanie →princípu subsidiarity a jeho vplyvu na malé a stredné podniky.

Montánná únia

18. apríla 1951 bola v Paríži podpísaná zmluva o založení →Európskeho spoločenstva uhlia a ocele zástupcami šiestich signatárskych štátov - Francúzska, Nemecka, Talianska, Holandska, Belgicka a Luxemburska. Vychádzala z návrhov Roberta Schumana a predstavovala základ hospodárskeho zjednotenia Európy. (Názov je odvodený od francúzskeho slova "mont", čo znamená vrch.)

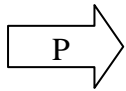
Občianstvo EÚ

Všetci občania členských štátov →EÚ získali od 1. novembra 1993 popri svojej štátnej príslušnosti i občianstvo Európskej únie. To znamená, že od r. 1994 môže každý občan EÚ využiť svoje aktívne alebo pasívne volebné právo v komunálnych voľbách a voľbách do EP tam, kde má miesto bydliska nezávisle od štátnej príslušnosti. Každý občan EÚ môže tiež využiť v tretej krajine, v ktorej nemá jeho krajina diplomatické zastúpenie, diplomatickú

ochranu zastupiteľstva iného členského štátu EÚ. Občianstvo Únie ustanovila Zmluva o Európskej únii.

Ombudsman

Inštitúcia ombudsmana vznikla v roku 1809 vo Švédsku. Odtiaľ sa rozšírila do iných krajín sveta. V tejto súvislosti je zaužívané aj slovné spojenie poverenec občanov. Inštitút ombudsmana zakotvila v rámci →EÚ Maastrichtská zmluva. Ombudsmana volí EP. Jeho právomocou je z vlastnej iniciatívy, z podnetu občanov Únie, alebo právnických osôb prešetrovať sťažnosti na byrokraciu (porušovanie zákonov, chyby, omyly a nedopatrenia) v činnosti inštitúcií a orgánov →Spoločenstva, s výnimkou →Súdneho dvora a Súdu prvej inštancie. Na základe výsledkov prešetrovania signalizuje príslušným orgánom zistené nedostatky, navrhuje konkrétne opatrenia a vydáva ročné správy. Ombudsman nemá sankčnú právomoc.

Parížska zmluva

- zmluva o Európskom spoločenstve uhlia a ocele, ktorú podpísala →Šestka v apríli 1951 v Paríži. Zmluva má pôvod v →Schumanovom pláne a bola modelom pre ďalšie →Európske spoločenstvá.

(európska) Pätnástka

- predstavuje počet členských štátov →Európskej únie po rozšírení v januári 1995: Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko, Taliansko, Dánsko, Veľká Británia, Írsko, Španielsko, Portugalsko, Grécko, Rakúsko, Fínsko a Švédsko.

Pevné jadro

V septembri 1994 vypracovali kresťanskodemokratickí poslanci nemeckého Bundestagu dokument s názvom Gedanken zur Europapolitik. Dokument poukázal na existenciu pevného jadra členských štátov →EÚ, ktoré sú zástancami prehĺbenia integrácie a užšej spolupráce. Dokument zároveň vyzval k posilneniu tohto procesu s cieľom neutralizovať odstredivé sily stáleho rozširovania. Za krajiny pevného jadra sa podľa dokumentu považuje Nemecko, Francúzsko a štáty Beneluxu.

(tri) Piliere

Metaforické označenie pre štruktúru →Európskej únie, ktorú definuje →Maastrichtská zmluva. Hovorí sa, že Únia sa podobá antickému chrámu, ktorý spočíva na troch pilieroch: 1. →Európske spoločenstvá, 2. →Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a 3. spolupráca v oblasti vnútornej politiky a justície.

Právo iniciatívy

- je jedna zo základných úloh →Európskej komisie. Komisia je zodpovedná za spracovanie návrhov pre európsku legislatívu. Hoci predmet, charakter a načasovanie návrhu zákona môže vyplývať z rozhodnutia →Európskej rady, →Rady ministrov alebo →Európskeho parlamentu, samotný návrh je dielo Komisie a zostáva jej návrhom počas celého legislatívneho procesu v tom zmysle, že Komisia ho môže kedykoľvek stiahnuť alebo meniť.

Pridružené krajiny

pozri →asociované krajiny.

Princíp asymetrie

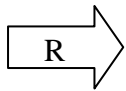
Na tomto princípe spočíva →asociačná dohoda. Znamená priznanie väčších výhod →pridruženej krajine. →EÚ otvára trhy pre dovoz z →asociovanej krajiny rýchlejšie, ako musí táto otvárať svoj trh pre dovoz z Únie.

Princíp subsidiarity

Do právomoci vyšších orgánov prechádzajú len tie kompetencie, ktoré nemožno účinnejšie uplatniť na nižšej úrovni. V rámci →EÚ to znamená, že na úrovni európskych inštitúcií by sa mali prijímať len tie rozhodnutia, ktoré nemožno lepšie zabezpečiť na národnej a nižšej úrovni. V súčasnosti sa takými javia záležitosti týkajúce sa niektorých aspektov zahraničnej politiky, spoločného trhu, spoločnej meny, spoločnej obrany, medzinárodnej kriminality, znečistenia presahujúceho národné hranice a pod.

Proces spolurozhodovania

Spolurozhodovanie predstavuje procedúru zakotvenú v Maastrichtskej zmluve s cieľom posilniť postavenie →Európskych spoločenstiev v legislatívnom procese. Proces spolurozhodovania umožňuje EP vetovať absolútnou väčšinou legislatívne opatrenia, na ktorých sa nemôže dohodnúť s →Radou ministrov.

Rada Európskej únie / Rada ministrov

Rada ministrov Európskej únie (ďalej Rada) je hlavný rozhodovací orgán →EÚ. Má rozhodovacie a výkonné právomoci podľa rezortnej príslušnosti. Stanovuje politické ciele a koordinuje národné politiky v oblasti svojej kompetencie. Členmi Rady sú ministri členských krajín EÚ, pričom každá z nich je zastúpená jedným ministrom. Ide len o jednu Radu, tá však mení svoj názov podľa predmetnej oblasti a tomu zodpovedá aj rezortná príslušnosť ministrov (zahraničná politika, hospodárstvo, poľnohospodárstvo, financie atď.). Pätnásť členských štátov v Rade disponuje 87 hlasmi, ktoré sú rozdelené proporcionálne podľa veľkosti krajín. Rozhodnutia sa podľa povahy prijímajú jednohlasne či kvalifikovanou alebo jednoduchou väčšinou. Pod jednoduchou väčšinou sa rozumie hlasovanie najmenej 8 z 15 členských štátov. Rozhodnutia ústavnej dôležitosti podliehajú ratifikácii členských štátov. →Radu ministrov EÚ zvoláva jej predseda z vlastnej iniciatívy, na podnet jedného z ministrov, alebo o to môže požiadať →Európska komisia. Činnosť Rady pokrýva rastúci počet rezortov, ktorých je v súčasnosti vyše 20. Rada disponuje rozsiahlou administratívnou štruktúrou. Je orgánom, ktorého funkciou je reprezentovať záujmy členských štátov na úrovni Únie. Prijíma normotvorné zásady potrebné na realizáciu politiky EÚ v jednotlivých oblastiach. Európskej komisii udeľuje právomoci na výkon zákonov a výnosov. Zostavuje rozpočet a predkladá ho →Európskemu parlamentu. Európsky parlament má pri rozhodnutiach Rady zvýšenú spolurozhodovaciu právomoc.

Rímske zmluvy

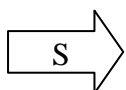
Ministri zahraničných vecí →Šestky, t. j. Nemecka, Francúzska, Belgicka, Talianska, Holandska a Luxemburska podpísali 25. marca 1957 v Ríme Zmluvu o vytvorení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) a Zmluvu o Európskom spoločenstve pre atómovú energiu (EURATOM). Hlavným cieľom EHS bolo založenie colnej únie, ktorá by zabezpečila voľnú výmenu tovaru a zavedenie jednotných colných taríf vo vzťahu k tretím krajinám. Základ spolupráce predstavovala koordinácia menovej a obchodnej politiky, politiky hospodárskeho rastu, daňového systému, dopravnej a sociálnej politiky a →spoločnej poľnohospodárskej politiky. Zmluva EURATOM predpokladala spoluprácu členských štátov v oblasti mierového výskumu a využitia jadrovej energie.

Rozhodnutie z Karlsruhe

Karlsruhe je sídlom Nemeckého spolkového Ústavného súdu. Rozhodnutie sa týkalo podnetu zo strany oponentov →Maastrichtskej zmluvy. 12. októbra 1993 rozhodol súd v prospech Maastrichtskej zmluvy a umožnil ju Nemecku - ako poslednej krajine - ratifikovať.

Rozhodovací proces v EÚ

Rozhodovací proces v →EÚ pri prijímaní všeobecnej legislatívy je výsledkom spolupráce najmä →Európskej komisie, →Európskeho parlamentu a →Rady ministrov EÚ. Komisia je so svojou návrhovou právomocou zodpovedná za prípravné práce legislatívneho návrhu. Rada ministrov návrh predkladá Parlamentu na posúdenie. O podanie legislatívneho návrhu môžu Komisiu požiadať ako Rada ministrov, tak aj Parlament, ktoré však môžu iniciovať aj vlastný návrh. Európsky parlament po prerokovaní v gestorskom výbore a predložení celému parlamentnému zboru vyjadří stanovisko k legislatívnemu návrhu vo forme rezolúcie. Názor Parlamentu je predložený Rade ministrov a Komisii. Rada ministrov a Komisia zhodnotia parlamentné pripomienky a prijmú k nim stanovisko. Informujú Parlament, či pozmeňujúce návrhy prijali alebo nie. Konečné rozhodnutie o návrhu prijíma Rada ministrov EÚ, ktorej štruktúra vytvára politické prepojenie na členské štáty. Parlament, ako spoločný legislatívny orgán má zvýšenú spolurozhodovaciu úlohu s možnosťou ďalšieho čítania návrhu alebo jeho odmietnutia, na ktoré je však potrebná absolútna väčšina jeho členov.

Schengenská dohoda

Schengen je obec v Luxembursku. 14. 6. 1985 krajiny Beneluxu, Francúzsko a Nemecko podpísali dohodu o postupnom odstraňovaní kontrol na spoločných hraniciach (zrušenie systematických kontrol, aproximácia vízových predpisov, posilnenie vonkajších hraníc, DPH, spotrebiteľská daň). Po dohode nasledovala Konvencia o aplikácii dohody, podpísaná tiež v Schengene 19. 6. 1990. Konvencia vstúpila do platnosti až v marci 1995.

Schumanov plán

- nazvaný podľa francúzskeho ministra zahraničných vecí Roberta Schumana, ktorý 9. 5. 1950 predložil vo vládnom vyhlásení. Nemecké a francúzske spracovanie uhlia a ocele malo podľa jeho predstáv podliehať spoločnej nadnárodnej správe. Návrh bol základom Európskeho spoločenstva uhlia a ocele a začiatkom hospodárskeho zjednotenia Európy. Plán je jeden z najvýraznejších symbolov francúzsko-nemeckého povojnového zmierenia.

Sociálna charta

- bola prijatá →Európskou radou v decembri 1989. Ako výraz sociálneho rozmeru →jednotného trhu obsahuje základné sociálne práva občanov →EÚ. Charta nemá právnu záväznosť.

Späť do Európy

- jedno z hesiel Nežnej revolúcie 1989 v Československu, ktoré vyjadrovalo ideál väčšej prosperity, bezpečnosti a demokracie. V súčasnosti má všeobecnú platnosť. Heslo vyjadrujúce snahu krajín strednej a východnej Európy stať sa členmi →EÚ.

Spojené štáty európske

V súčasnosti už len zriedkavo používaný pojem. Autorstvo sa pripisuje Victorovi Hugovi, ktorý ho použil na konferencii o zmysle Európy v Paríži roku 1849. Tento pojem rozvinul a Ústavu Spojených štátov európskych navrhol v roku 1943 gróf Richard Coudenhove-Kalergi, zakladateľ hnutia Paneurópa. Winston Churchill použil tento pojem vo svojom →Zürišskom prejave roku 1946.

Spoločná akcia

- je nový spôsob postupu v oblastiach, ktoré sa týkajú dôležitých spoločných záujmov členských štátov. Týka sa predovšetkým oblasti →Spoločnej zahraničnej politiky. Pre členské štáty nový postup znamená vyšší stupeň záväznosti než predtým. O spoločnej akcii hlasuje →Rada ministrov jednomyselne na základe všeobecných smerníc →Európskej rady. Počas uskutočňovania spoločnej akcie stačí na dosiahnutie dodatočného rozhodnutia kvalifikovaná väčšina.

Spoločná poľnohospodárska politika

Politika zameraná na ochranu osôb zamestnaných v poľnohospodárstve prostredníctvom rozsiahlej regulácie výroby a systému subvencovania prirodzene znevýhodnených producentov. Je najnákladnejším programom →EÚ a pohlcuje vyše polovice jej rozpočtu.

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika

Cieľom Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) je chrániť základné zahraničnopolitické záujmy a identitu →EÚ na medzinárodnej scéne. Prostriedkami SZBP sú spoločné stanoviská, vysielanie spoločných reprezentantov, uskutočňovanie →spoločných akcií a spájanie diplomatických a iných nástrojov. →Amsterdamská zmluva posilnila úlohu →Rady pri definícii spoločnej zahraničnej stratégie Únie, ustanovila funkciu vysokého predstaviteľa pre SZBP, ktorý má byť generálnym tajomníkom Rady, zjednodušila rozhodovanie v zahraničnopolitických otázkach, dala Únii právo uzatvárať medzinárodné zmluvy, posilnila spoluprácu medzi EÚ a →Západoeurópskou úniou (ZEÚ) a vytvorila ďalšie predpoklady na pretvorenie SZBP na nástroj spoločnej obrany a na integráciu ZEÚ do EÚ.

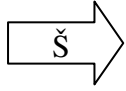
Stretnutie v Gymnichu

Ministri členských krajín →EÚ sa v sprievode niekoľkých úradníkov a tlmočníkov z času na čas neformálne stretávajú, aby mohli voľne diskutovať a to bez nevyhnutnosti dospieť k nejakému formálnemu rozhodnutiu. Stretnutia sú známe ako stretnutia v Gymnichu (podľa zámku Gymnich pri Bonne), kde sa uskutočnilo prvé stretnutie tohto druhu v apríli 1974.

Sústredné kruhy

Myšlienka sústredných kruhov sa najčastejšie používa ako model pre ďalší vývoj Európy. →EÚ predstavuje centrálné jadro, členovia EHP predstavujú druhý kruh, európske štáty s

→asociačnými dohodami sú v treťom kruhu a občas sa hovorí aj o štvrtom kruhu, ktorý pozostáva z krajín bývalého východného bloku.

(európska) **Šestka**

- značí šesť krajín, ktoré tvorili Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (založené v r. 1951), neskoršie Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (založené v r. 1957). Konkrétne ide o Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, SRN a Taliansko.

Štrukturálne fondy

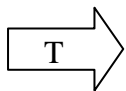
spravované Komisiou slúžia na finančnú podporu menej rozvinutých oblastí a ich cieľom je posilnenie ekonomickej a sociálnej kohézie (súdržnosti) týchto oblastí. Sú zamerané najmä na štrukturálny rozvoj zaostávajúcich regiónov. Ďalšie sú zamerané na oblasť poľnohospodárstva, sociálne opatrenia a rybolov. Na obdobie rokov 1994-1999 bol schválený rozpočet týchto fondov vo výške 170 miliárd ECU.

Štruktúrovaný dialóg

Hlavný článok predvstupnej stratégie. Predstavuje pravidelné stretnutia na mnohých úrovniach. Zmyslom je lepšie oboznámenie sa →asociovaných krajín s rozhodovacími metódami a mechanizmami →EÚ. Zaviedol sa na →Essenskom summite v decembri 1994.

Štyri slobody

Ide o voľný pohyb ľudí, tovarov, služieb a kapitálu. Zaviedli sa spolu s →jednotným trhom. Voľný pohyb ľudí znamená odstránenie kontrol na hraniciach, posilnenie vonkajšej kontroly, zosúladenie zákonov o azyle, zbraniach, drogách a vstupe a napokon slobodnú voľbu pracovnej činnosti a miesta pobytu pre občanov Únie. Voľný pohyb tovarov znamená zánik kontrol na hraniciach, zosúladenie daní a vzájomné uznávanie noriem a predpisov. Voľný pohyb služieb predstavuje liberalizáciu všetkých služieb, zosúladenie dozoru nad bankami a poisťovňami a otvorenie prepravných a telekomunikačných trhov. Voľný pohyb kapitálu prináša väčšiu slobodu pohybu pre peňažné a kapitálové transfery, kroky smerom k jednotnému trhu pre finančné služby a liberalizáciu obchodu s cennými papiermi.

(európska) **Trojka**

Ruské slovo trojka označuje sane ťahané tromi koňmi. V →EÚ znamená skupinu troch, ktorá pozostáva zo zástupcu krajiny terajšieho, predchádzajúceho a nasledujúceho predsedníctva. Táto skupina je najčastejšie aktívna v oblasti zahraničných vzťahov pri zabezpečovaní kontinuity z jedného predsedníctva na druhé. Prvýkrát bola trojka zavedená v r. 1977 ako operačná nevyhnutnosť v oblasti európskej politickej spolupráce. Na bruselskom stretnutí →Európskej rady v decembri 1993 sa rozhodlo, že od r. 1996 sa zavedie taký systém rotácie

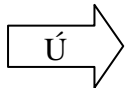
predsedníctva, ktorý zabezpečí, aby bol v každej trojke minister jedného z veľkých členských štátov.

Tromfy EÚ

Myslí sa tým veľkosť trhu, technológia a sociálna dimenzia →Únie. Pomenoval ich tak François Mitterand vo svojom prejave v →EP v januári 1995 pri predstavovaní programu francúzskeho predsedníctva →Rade ministrov.

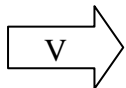
Trpasličie štáty

"Trpaslíci", alebo mikroštáty medzi európskymi štátmi, sú Andorra, Lichtenštajnsko, Monako a San Marino. Tieto krajiny sa pohybujú niekde na okraji európskej integrácie. Na jednej strane sú príliš malé na to, aby sa vážne bránili postupujúcej integrácii, na druhej strane práve kvôli ich veľkosti sú ostatné európske štáty nútené presadzovať ich integráciu.

Úbytok vidieckeho obyvateľstva

- jeden z protiargumentov vstupu do →EÚ, napr. aj počas kampane pred referendum v Rakúsku. Pretrvávali obavy, že v dôsledku európskej integrácie dôjde k úbytku vidieckeho obyvateľstva. Protiargumentom bolo, že odliv je dôsledok ekonomického vývoja a nie európskej integrácie.

Variabilná geometria

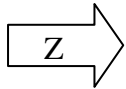
- označuje jeden z modelov európskej integrácie, v ktorom sa každý členský štát rozhodne, či sa zúčastní tej-ktorej činnosti. Ak by to boli vždy tie isté štáty, výsledkom by bola →Európa dvoch rýchlostí. Preto sa →EÚ rozhodla púšťať do nových oblastí len vtedy, ak sú všetky členské štáty ochotné zapojiť sa (až na niekoľko výnimiek). Pozri tiež Europe à la carte, pevné jadro.

Višegrádska štvorka

Poľsko, Maďarsko, Česko a Slovensko. Vo februári 1991 sa vo Višegrade (Maďarsko) stretli predstavitelia Maďarska, Poľska a vtedajšieho Česko-Slovenska, aby sa dohodli na prístupe k európskej integrácii. Potvrdili svoj záujem o úplnú integráciu do európskych politických, hospodárskych, bezpečnostných a legislatívnych štruktúr. Zároveň sa dohodli na spolupráci pri integrácii.

Výbor pre regióny

Úlohou tohto výboru je poskytovať Komisii a Rade názory autorít z regiónov a zastupovať regionálne a miestne záujmy. Výbor pozostáva z 222 zástupcov z regiónov celej Únie. Má poradnú úlohu.

Západoeurópska únia

- je obrannou alianciou západoeurópskych štátov. Maastrichtská zmluva predpokladá postupné pretvorenie ZEÚ na komponent spoločnej obrany EÚ.

Zelená kniha

Ide o analýzy, štúdie, brain-storming, ktoré popisujú stav vecí a eventuálne obsahujú aj spôsoby riešenia tej-ktorej situácie. V žiadnom prípade však nie sú záväzné. Vydávať ich môžu nielen inštitúcie Únie, ale aj ktorýkoľvek komisár.

Zelená lobby

Niekedy sa používa aj spojenie poľnohospodárska lobby. Ide o veľmi vplyvnú skupinu, ktorá chráni svoje záujmy v rámci EÚ. Často sa v súvislosti s ňou hovorí varovné "do not touch the green lobby" (nedotýkajte sa zelenej lobby).

Zrelosť pre Európu

Pri zrelosti pre Európu asociovaných krajín nejde len o hospodárske dohody s EÚ, ale aj o pripravenosť na stále konzultácie, vzájomné zblíženie záujmov a zahraničnú spoluprácu. Keď asociované krajiny vytvoria multilaterálne mechanizmy podobné tým, ktoré existujú v EÚ, uľahčí sa ich formálna integrácia do EÚ.

Zürišský prejav

Ide o prejav britského premiéra W. Churchilla v Zürichu v septembri 1946. Churchillovou najväčšou starosťou bolo vysvetliť, čo môže Európa urobiť pre obmedzenie hrozby zo strany ZSSR. V prejave načrtol široký a jasný obraz povojnovej devastácie v Európe. Zároveň v ňom použil spojenie Spojené štáty európske a uviedol svoju predstavu o možnosti vzniku takéhoto zoskupenia, ako regionálnej organizácie OSN, pričom Spojené kráľovstvo by nebolo jej súčasťou.

Zoznam skratiek:

DPH	-	daň z pridanej hodnoty
EHP	-	Európsky hospodársky priestor
EHS	-	Európske hospodárske spoločenstvo
EMS	-	Európsky menový systém
EP	-	Európsky parlament
ES	-	Európske spoločenstvo
EÚ	-	Európska únia
EURATOM	-	Európske spoločenstvo atómovej energie
EZVO	-	Európska zóna voľného obchodu
HDP	-	Hrubý domáci produkt
OSN	-	Organizácia spojených národov
SRN	-	Spolková republika Nemecko
SZBP	-	Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika
ZEÚ	-	Západoeurópska únia
ZSSR	-	(bývalý) Zväz sovietskych socialistických republík

Stručný slovník európskej integrácie

Európa regiónov

V súčasnej EÚ je 222 regiónov. V decembri 1991 bol na stretnutí hláv štátov a vlád v Maastrichte zriadený →Výbor regiónov s cieľom poskytnúť regiónom možnosť spolurozhodovať o európskej integrácii.

Europe à la carte

Slovné spojenie odvodené od výberu podľa "jedálneho lístka"; jeho obsah je podobný obsahu pojmu →variabilná geometria. Europe à la carte je model európskej integrácie, v ktorom každý členský štát od prípadu k prípadu rozhodne, či sa zúčastní alebo nezúčastní tej-ktorej aktivity EÚ. V podstate ide o zapojenie sa len do tých oblastí integrácie, ktoré jednotlivým krajinám vyhovujú.

Europe de patries

Doslovne Európa vlastí (národných štátov). Slovné spojenie, ktoré sa pripisuje francúzskemu prezidentovi Charlesovi de Gaullovi. Predstavuje model európskej spolupráce, v ktorom →proces rozhodovania odzrkadľuje svojprávne postavenie štátov v rámci systému. V tomto zmysle sa používa pojem medzivládnosť s minimálnymi inštitúciami a kompetenciami.

Centrum pre európsku politiku

Centrum pre európsku politiku (CEP) je nezisková mimovládna organizácia – občianske združenie. Jeho cieľom je zvyšovanie verejného povedomia o všetkých dôležitých otázkach integrácie Slovenska do európskych a transatlantických štruktúr. Hlavnými prostriedkami združenia pri napĺňaní tohto cieľa je výchova odborníkov a školiteľov, organizovanie seminárov, prednášok, diskusií, publikovanie informačných materiálov, publicistika a práca s masmédiami. CEP združuje demokraticky a proeurópsky orientovaných odborníkov a aktivistov bez rozdielu straníckej alebo inej príslušnosti. Aktivity CEP prebiehajú v úzkej spolupráci s Nadáciou Konrada Adenauera.

Adresa:

Centrum pre európsku politiku
Šafárikovo nám. 4
811 02 Bratislava 1
tel.: (07) 5296 36 47
fax: (07) 5296 36 49
E-mail: cep@cpep.sk
www.cpep.sk

CEP - pobočka
Mlynárska 16
040 01 Košice
tel/fax: (095) 677 01 56